

KIEZEN UIT KEUZETESTS

Testgebruik binnen het decanaat

Leerlingen vinden het vaak het leukste hulpmiddel bij hun keuzeproces: de beroepskeuzetest. Het aanbod is groot en divers. Bij de Les neemt een aantal tests onder de loep en bekijkt de achtergronden en praktische aspecten.

door Marieke Snippe en Gera Stuurwold

De afgelopen jaren is het aanbod van tests enorm gestegen. Waren er in de jaren tachtig nog twee uitgevers actief met zo'n 25 tests, tegenwoordig zijn er honderden tests beschikbaar bij zo'n vijftig uitgevers. Decanen zien vaak door de bomen het bos niet meer. Ellen Woudenberg en Tom Luken schreven het boek 'Testwijzer voor professionals, leidraad voor testkeuze en testgebruik'.

Hoe kies je nu een goede test? Woudenberg: 'Bedenk welke vraag je beantwoord wilt krijgen en wie je doelgroep is. De normgroepen van de tests moeten aansluiten bij jouw leerlingen. Een goede test kenmerkt zich doordat er wetenschappelijk onderzoek gedaan is naar betrouwbaarheid en validiteit: meet je vandaag hetzelfde als een week later en meet je wat je wilt meten? Vraag bij de uitgever de handleiding op met deze achtergrondgegevens. Als die informatie niet beschikbaar is, dan zegt dat vaak al iets. Je hebt dan wellicht te maken met een vragenlijst in plaats van een echte test.

Verder kan een training helpen om de test zinvol te gebruiken en nuances in de bespreking te brengen. Zeker bij jonge mensen kunnen interesses weer veranderen. Geef daarom aan dat het om een momentopname gaat. Bij zorgvuldig gebruik kan een test een goed hulpmiddel zijn voor leerlingen om zichzelf beter te leren kennen.'

Hollands Zelfonderzoek

Het Hollands Zelfonderzoek (HZO) is gebaseerd op het wetenschappelijke model van John Holland over mensen en hun beroepskeuze. Volgens Holland kunnen mensen worden ingedeeld in zes persoonlijkheidstypen. Als je weet wat voor type je bent, kun je gericht op zoek naar bijpassende beroepen en werkomgeving. Lijk je op het conventionele type met behoefte aan structuur of ben je meer het creatieve, eigenzinnige type? Ben je intellectueel of juist praktisch? Vervol-

gens kun je kijken welke beroepen bij jouw combinatie van types het beste aansluiten. De test is eenvoudig te maken, zowel op papier als digitaal.

Als de leerling zijn uitslag weet, kan hij met de beroepenzoeker aan de slag. Welk beroep past er bij iemand die analytisch, sociaal en ondernemend is? Er zijn gerichte opdrachten, die je ook groepsgewijs kunt maken. Bij de digitale versie krijgen leerlingen een rapportage met toelichting.

Jan-Willem Bast, psycholoog bij Hogrefe: 'Het is onze bedoeling om niet eenvoudigweg een uitslag te geven: dit is het! De leerling moet zelf aan de slag. De test geeft geen pasklaar antwoord. Bij de papieren versie doorloopt de leerling meerdere stappen om een koppeling naar beroepen te maken. Hiermee doet de test een beroep op reflectie en stimuleert actieve betrokkenheid. De decaan kan als begeleider van dit proces een belangrijke rol spelen. De digitale versie maakt de match met beroepen automatisch in de rapportage. Het voordeel is dat dit sneller en gemakkelijker werkt. Aan de andere kant ervaar je zelf dan minder het gehele zoekproces. De digitale rapportage geeft aanvullende informatie, bijvoorbeeld een uitsplitsing naar interesses en vaardigheden. Verder worden je scores vergeleken met een Nederlandse normgroep. Sinds kort biedt Hogrefe ook de Explorix aan. Dit is een versie van HZO die de leerling zelfstandig, zonder tussenkomst van decaan, kan maken. De leerling betaalt tien euro via Ideal en krijgt zelf de rapportage.'

Prijs: digitaal € 10,60 per stuk, papier € 6,70 per boekje+beroepenzoeker

Doelgroep: iedereen vanaf 15 jaar; twee versies beroepenzoeker: mbo-niveau en lager, hbo-niveau en hoger

Tijdsduur: 30 minuten

LINC

De LDC Interesse- en Competentietest (LINC) is een onderdeel van de begeleidingsprogramma's School Traject, S-Trjct, E-Trjct en ROC Trjct. Alwien de Boer, product-manager: 'We wilden een wat strengere test dan het oude Beroepskeuze Zelfonderzoek (BZO). Veel leerlingen hebben een verkeerd beeld van de feitelijke werkzaamheden en arbeidsomstandigheden die bij een beroep horen. Dit kan leiden tot onaangename verrassingen. Iemand wil 'iets met toerisme' en denkt aan vakantie, ontspanning en blije mensen. Maar veel beroepen in het toerisme worden juist gekenmerkt door stress en het omgaan met ontevreden klanten. Deze elementen zitten in de LINC-items als tegenwicht voor een al te rooskleurig beeld.'

Het rapport is uitgebreid en splitst resultaten uit naar interesses en competenties. In de praktijk blijken deze twee lang niet altijd overeen te komen. Soms kun je iets goed, maar wil je er niets mee. Ook hier zijn de scores gebaseerd op de Holland-typologie. Daarnaast krijgt de leerling een

overzicht van de arbeidsgebieden die het beste aansluiten en ziet hij de hoogste items waarop hij heeft gescoord. Dit kan aanknopingspunten bieden op het moment dat een leerling een vrij gelijkmatig profiel heeft. Ook zie je de antwoordtendities: heeft een leerling vooral negatief of po-

Een training helpt om de test zinvol te gebruiken

sitief geantwoord? Dit geeft aanvullende informatie voor een gesprek. Waarom zeg je bij bijna alles 'ik vind het totaal niet leuk'? Dat kan iets zeggen over iemands keuzerijpheid. De Boer: 'Met de testresultaten kan een leerling doorklikken

naar meer informatie. Hij krijgt dan een rijtje met beroepen die het beste passen bij zijn interesses of competenties. vervolgens kan hij doorklikken naar een beroepsbeschrijving, bijbehorende opleidingen, een interview en vacatures. Dit kan de leerling thuis nog eens rustig uitpluizen. In die zin is de testscore een startpunt voor een verdere zoektocht naar informatie.'

Prijs: circa € 8 per testafname, afhankelijk van bundel

Doelgroep: een versie tot en met mbo-niveau en een versie vanaf mbo- tot en met wo-niveau

Tijdsduur: 30-45 minuten

Studiekeuze123.nl

Deze website biedt sinds 2010 drie gratis interessetests: de BeroepsKeuzeTest Hoger niveau (BKT-H), 'Wat interesseert mij' en 'Wat lijkt mij leuk aan werk'. De onderbouwde en gevalideerde tests zijn los van elkaar te gebruiken. Corine Sonke is psycholoog bij NOA, het psychologisch adviesbureau dat de BKT-H construeerde: 'Een test op een website is toegankelijk en gemakkelijk en biedt een snelle rapportage. Met de uitslag kunnen leerlingen gericht zoeken in de informatie op Studiekeuze123.'

De rapportage van de BKT-H beschrijft favoriete beroepssectoren en activiteiten. De sectoren zijn breed geformuleerd. Het doorklikken naar informatie op Studiekeuze123 levert dan ook een grote hoeveelheid mogelijke studies op. Tegen betaling levert NOA een uitgebreide rapportage met meer gedetailleerde scores, tips en voorbeelden van studies en beroepen met koppelingen naar studiekeuze123. In de praktijk kiezen de meeste leerlingen niet voor deze optie. 'Wat interesseert mij' rapporteert naast scores op interessegebieden ook concrete studiesuggesties. Hierop kan een leerling doorklikken naar de bijpassende informatie op Studiekeuze123. Daarnaast wordt zichtbaar met welke interessegebieden een studie samenhangt. De werkwaardentest

'Wat vind ik leuk aan werk' levert vergelijkbare studiesuggesties op. Daarnaast geeft de uitslag inzicht in welke activiteiten (bijvoorbeeld lichamelijk werk), omgeving (bijvoorbeeld competitie of samenwerken) en opbrengsten (bijvoorbeeld beloning en zekerheid) bij een leerling passen. Diddo van Zand, directeur van online testuitgever Ixly, voorheen Orga Toolkit: 'Onze interessetest en werkwaardentest blijken herkenbaar voor de doelgroep. We analyseerden uitspraken van mensen op de vraag 'wat vond je interessant aan je opleiding' en 'wat maakt je werk leuk'. De herkenbare taal vergroot de betrouwbaarheid. Daarnaast zijn de tests ook theoretisch onderbouwd. De tests vullen elkaar aan. De werkwaardentest meet welke factoren van werk een persoon motiveren, dat is minder aan verandering onderhevig dan interesse.'

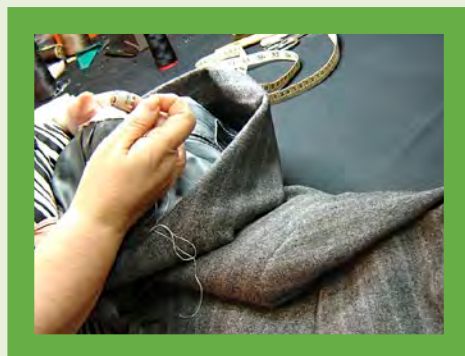
'Je wilt wel dat leerlingen blijven nadenken', meent Sonke. De test is een onderdeel in het keuzeproces die het kiezen vergemakkelijkt, maar je moet wel alle denkstappen door. Daarom geeft de uitgebreide rapportage concrete tips: hoe je de resultaten kunt gebruiken en welke vragen je jezelf kunt stellen.' Van Zand adviseert om eerst de vraag van een leerling vast te stellen, alvorens te bepalen welke test geschikt is. 'Een jongen interesseerde zich voor techniek maar twijfelde tussen universiteit en hbo. Een interessetest ligt dan niet voor de hand. Doe dan onderzoek naar discipline, intelligentie, ambitie, statusgerichtheid en de houding van de ouders.'

Prijs: gratis; € 6,50 voor uitgebreid rapport BKT-H
Doelgroep: BKT-H: havo/vwo, bij NOA vergelijkbare test voor vmbo beschikbaar

'Wat interesseert mij': havo/vwo/mbo

'Wat vind ik leuk aan werk': vmbo/havo/vwo/mbo

Tijdsduur: BKT-H en 'Wat interesseert mij' 15 minuten, 'Wat vind ik leuk aan werk' 8 minuten

TKMST

TKMST Test voor interesse en sector-/profielkeuze bestaat sinds 2008 in deze vorm. TKMST, voorheen Schoolweb, kop-peld de test aan het Studie Keuze Programma op de website TKMST.nl. Marjolein Nadorp, manager Online & Marketing bij EDG Media: 'De test is oorspronkelijk ontwikkeld voor profiel- en sectorkeuze, maar kan prima worden gebruikt bij studiekeuze. Leerlingen maken de test bijvoorbeeld tijdens een lob-uur. Een mentor of decaan kan zonder scholing de uitslag interpreteren.'

De uitslag geeft een score per profiel of sector en per belangstellingsgebied. Daar ziet de leerling gespecificeerd hoe hij bijvoorbeeld scoort op onderwijs en educatie, vrede en veiligheid, economie, enzovoort. Een klik op een belangstellingsgebied geeft een lijst beroepen waarop de leerling kan doorklikken. Er volgt een opleidingsbeschrijving, ervaringen van studenten en een mogelijkheid tot reageren. Ook zijn er linkjes naar opleidingen en instellingen. De test is geconstrueerd op basis van beroepengidsen: per item twee stellingen. Hierin zijn alle belangstellingsgebieden tegenover elkaar afgezet. De leerling maakt telkens een 'gedwongen keuze' uit de twee stellingen. De keuze is dan bijvoorbeeld tussen 'De eindcontrole hebben over de artikelen van de kunstbijlage van een krant' en 'Kennis ontwikkelen over mogelijke gevolgen van het broeikas-effect'. Een demoversie van de test is te zien op de website. Nadorp: 'Belangrijk is dat de leerlingen de test ook thuis kunnen maken en bespreken met hun ouders. Met een account kan de leerling overal inloggen en resultaten bekijken. Mentoren kunnen de uitslag inzien, kijken of de leerling de test helemaal heeft afgerond en de uitslag met hem of haar bespreken. De test wordt ook wel individueel ingezet, bijvoorbeeld bij doorstroom naar een ander schooltype of als een leerling van een andere school komt.'

- Prijs:** € 2,60 - € 3,03 per stuk, geen licentiekosten
Doelgroep: een versie voor havo/vwo/mbo niveau 3-4 en een versie voor vmbo/mbo niveau 1-2
Tijdsduur: ca. 30 minuten

Ten slotte

Het blijft lastig om een keuze te maken uit het scala aan tests. Elke test heeft zijn eigen waarde. Sommige zijn goedkoper en sneller, andere meer uitgebreid en duurder. Ook verschilt de rol die je bij de testafname als decaan speelt. Bij de LINC en HZO heeft de decaan als eerste persoon toegang tot de uitslag. Hierdoor creëer je op een natuurlijke manier een moment voor gesprek. Bij TKMST en Studiekeuze123 heeft de leerling zelfstandig toegang tot de scores. Het

Je creëert op een natuurlijke manier een moment voor gesprek

voordeel is dat het drempelverlagend werkt. Om optimaal gebruik te maken van tests is het belangrijk om je goed te verdiepen in de test. Woudenberg: 'Lees om te beginnen de handleiding zorgvuldig door. Als je een nieuwe auto koopt, wil je ook eerst weten hoe hij werkt. Straks is het donker en kun je de koplampen niet vinden! Sommige uitgeverij stellen een training als voorwaarde voor werken met de test. Informeer hiernaar en maak er gebruik van. Tests hebben soms een negatief imago. Mensen roepen snel: 'het leverde me niks op' of 'volgens de test ben ik asociaal'. Na afloop van het gesprek is het daarom goed om leerlingen zelf te laten samenvatten: wat hebben we nu besproken? Hiermee check je wat er uiteindelijk blijft hangen.'

- www.hogrefe.nl (HZO)
www ldc.nl (LINC)
tkmst.nl
studiekeuze123.nl

